

رابطه دموکراسی و مراتب علمی دانشگاه‌ها

فریبا پیلوار^۱، دکتر حسین رحمان سرشت^{۲*}، دکتر فتاح شریف زاده^۳، دکتر جمشید صالحی

صدقیانی^۴

تاریخ دریافت: ۹۷/۶/۱۰ تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۱

چکیده:

در دو دهه اخیر همزمان با جهانی‌سازی دانشگاه‌ها، ساختارهای حکومتی کشورها بر نحوه سیاست‌گذاری آن‌ها تاثیر گذاشته و این امر باعث تغییر در سیاست‌ها به خصوص سیاست‌گذاری‌های حوزه آموزش عالی و مباحث ارتقای جایگاه علمی دانشگاه‌ها و جذب دانشجویان بین‌المللی شده است. هدف اصلی این پژوهش بررسی شدت دموکراسی حاکم بر کشور که زمینه‌ساز ارتقای علمی دانشگاه‌هاست. برای این منظور با مراجعه به آمار و اطلاعات ۱۶ کشوری که کم و بیش در حوزه جغرافیایی جمهوری اسلامی ایران قرار دارند و تا حدودی ویژگی‌هایی مشترک با کشور ما دارند و رتبه‌بندی دانشگاه‌های آن‌ها (البته به لحاظ آمار کشور) با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد بین شاخص‌های دموکراسی، ابعاد کارکردهای دولت و انتخابات آزاد بر مرتبه علمی دانشگاه‌ها تاثیر مثبت و معنی‌داری دارد که این ارتباط می‌تواند کشورها را به توسعه‌یافتگی و یا توسعه‌یافته‌تر شدن کمک کرده و در نهایت این توسعه یافتگی کشورها می‌تواند در جذب دانشجویان بین‌المللی موثرتر عمل کنند.

واژه های کلیدی: دموکراسی، مرتبه علمی دانشگاه‌ها، جذب دانشجویان بین‌المللی، دانشگاه‌ها

^۱ - دانشجوی دکتری مدیریت دولتی نالاشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب
pilvarf@gmail.com

^۲ - عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحداصلاحات جنوب و دانشگاه علامه طباطبایی (نویسنده مسوول)
brahmanseresht2003@gmail.com

^۳ - عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب و دانشلااه علامه طباطبایی

^۴ - عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب و دانشگاه علامه طباطبایی

مقدمه

دموکراسی را می‌توان شیوه‌ای از حکومت‌داری دانست که طی آن مجموعه‌ای از تصمیمات اعم از ایجاد قوانین و سیاست گذاری‌ها، تعیین فرایندهای مستقیم و یا غیر مستقیم سیاسی و اقتصادی، ایجاد فضای باز انتخابات و ترجیحات برای هر یک از شهروندان به طور برابر و یکسان اتخاذ می‌گردد. در طول دهه گذشته روند جهانی شدن به عنوان یکی از سیاست‌های کشورها بدون هیچ‌گونه پرسشی باعث تغییر سوگیری در فلسفه حکمرانی شده است. بررسی دقیق گرایش‌های جهانی‌سازی در آموزش عالی نیز بیانگر آن است که جهانی‌سازی اقتصادی، سقوط حکومت‌های رفاه و کالایی‌سازی دانش همچنان در چگونگی شکل‌گیری توسعه آموزش عالی تاثیر می‌گذارد. به صورت دقیق‌تر شاید بتوان گفت ناتوانی بسیاری از کشورهای در حال توسعه در درک عمیق از نقش آموزش، به‌طور کلی آموزش عالی به طور خاص، در فرایند توسعه از یک سو و پیرو آن ناتوانی در تعیین اولویت‌های ملی موجب شده است که دولت‌های این کشورها برای کاستن فشار تقاضای اجتماعی در دسترسی به آموزش دست به تغییراتی بزنند که در تحلیل نهایی موجب افت کیفی نظام‌های آموزش و کاهش جذب دانشجویان خارجی گردد.

در جهانی که تغییر پیاپی، لجام گسیخته و فزاینده از ویژگی‌های آن است، نهادهای آموزشی در میانه فرآیندی قرار دارند که حکومت‌ها از طریق آن می‌کوشند سلطه خود را حفظ کنند و به خود مشروعیت بخشند و سرمایه‌اندوزی کنند. جذب دانشجویان خارجی هرچند فقط جنبه‌ای از جهانی‌سازی دانشگاه‌ها را پوشش می‌دهد؛ اما سیاست‌گذاری و سرمایه‌گذاری مناسب دولت‌ها در بخش آموزش عالی به‌ویژه در تبادلات بین‌المللی دانشجویان باعث افزایش کیفیت آموزشی و اعتبار دانشگاه‌ها شود که این امر می‌تواند جایگاه دانشگاه‌ها را در رتبه‌بندی‌های جهانی ارتقا دهد (Fazeli, 2008: 183).

در سال‌های اخیر نیز روند تحرکات بین‌المللی دانشجویان دستخوش تغییراتی شده است. تغییر جهت تحرک متقاضیان آموزش عالی بین‌المللی به سوی آسیای جنوب شرقی، ورود رقبای تازه به حوزه عرضه‌کنندگان آموزش بین‌المللی مانند مالزی، سنگاپور، قطر، کره جنوبی و نیز افزایش سهم دانشجویان آسیایی به پنجاه درصد کل دانشجویان بین‌المللی جهان پیچیدگی و اهمیت موضوع را افزایش داده است. از سویی با فرصت‌ها و ظرفیت‌های جدیدی برای کشورها در این زمینه مواجه هستیم. نظام‌های آموزش عالی رقیب هم در قلمرو چشم‌اندازسازی و سیاست‌گذاری و هم تمهید زیرساخت‌های لازم حتی در عرصه بازاریابی و تبلیغات فعال شده‌اند.

براساس اعلام سازمان اطلاعات اکونومیست (۲۰۱۷) تقریباً یک سوم جمعیت دنیا تحت حکومت اقتدارگرا زندگی می‌کنند، که سهم بزرگی از آن‌ها کسانی هستند که در چین زندگی می‌کنند. به

طور کلی وضعیت دموکراسی در سال ۲۰۱۷ نشان می‌دهد که ۸۹ کشور از ۱۶۷ کشور جهان در سال ۲۰۱۷ رتبه‌ای کمتر از سال قبل کسب کرده‌اند. وضعیت جایگاه دانشگاه‌های چین در رتبه بندی موسسه تایمز از بین ۱۰۰ دانشگاه برتر منطقه آسیا تنها ۱۸ دانشگاه در سال ۲۰۱۴، ۲۱ دانشگاه در سال ۲۰۱۵، ۲۲ دانشگاه در سال ۲۰۱۶ و در بین سال‌های ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ تنها ۲۴ دانشگاه را در رتبه‌بندی منطقه آسیا قرار گرفته است (Economist, 2017). این امر در حالی است که تعداد ۳۵۰,۷۵۵ نفر دانشجوی چینی در سال تحصیلی ۲۰۱۶-۲۰۱۷ در آمریکا ثبت‌نام کرده‌اند که نسبت به سال قبل (۲۰۱۵) رشد ۶/۸٪ را داشته است. در بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۶ این کشور هشتمین سال متوالی به عنوان اولین کشور فرستنده دانشجوی خارجی به ایالات متحده بوده است. در سال گذشته (۲۰۱۵) دانشجویان چینی با ثبت‌نام در دانشکده‌ها و دانشگاه‌های ایالات متحده به میزان ۱۲,۵۵ میلیارد دلار به اقتصاد ایالات متحده کمک کردند (Beine, ۲۰۱۴: ۴۷).

نروژ همچنان دموکراتیک ترین کشور در رتبه‌بندی است؛ در گزارش سال ۲۰۱۰ سازمان اطلاعات اکونومیست، ۱۴ کشور از ۱۹ کشور اروپای غربی دارای "دموکراسی کامل" بودند که این بالاترین سطح رده‌بندی را تشکیل می‌دهند. با این وجود، میانگین نمره این منطقه در سال ۲۰۱۷ به میزان ۸,۳۸ درصد از ۱۰ به دست آمده است. در بررسی شاخص‌های دموکراسی اعلام شده سازمان اطلاعات اکونومیست کره جنوبی بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۷ با نزول ۴ رتبه از نوع رژیم دموکراسی کامل به سمت دموکراسی ناقص قدم برداشته که این امر در حالی است که بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ سیاست‌گذاری‌های آموزشی در این کشور توانسته است با ۱۴ دانشگاه برتر در منطقه آسیا، تنها توانستند ۲ دانشگاه خود را در رتبه‌بندی موسسه تایمز قرار دهد. همچنین تعداد دانشجویان ثبت‌نام کننده این کشور تنها در ایالات متحده آمریکا در سال تحصیلی ۲۰۱۶ برابر با ۵۸,۶۶۳ نفر دانشجو بوده و این تعداد دانشجو برابر با ۵/۴ درصد از کل دانشجویان بین‌المللی کشور آمریکا را تشکیل می‌دهند. تاثیرات اقتصادی حاصل از ثبت‌نام دانشجویان کره جنوبی در ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۱۵ بالغ بر ۲۰/۲۵ میلیارد دلار بوده است (Economist, 2017).

براساس گزارش منتشره مجله آموزش عالی تایمز که دانشگاه‌های جهان را بر اساس کیفیت تدریس، نگرش بین‌المللی، کسب درآمد از طریق ارتباط با صنایع، کیفیت و دامنه تحقیقات و استناد به‌عنوان مرجع و منبع رتبه‌بندی می‌کند در سال ۲۰۱۶ از بین ۸۰۰ دانشگاه از ۷۰ کشور دنیا، فقط هشت دانشگاه ایرانی از جمله علم و صنعت، صنعتی شریف هر دو دارای رده ۴۰۱ در میان ۵۰۰ دانشگاه اول و دانشگاه امیرکبیر، دانشگاه صنعتی اصفهان و دانشگاه علوم پزشکی ایران در رده ۵۰۱

در میان ۶۰۰ دانشگاه و دانشگاه تهران، دانشگاه خواجه نصیر توسی و دانشگاه شهید بهشتی در رده ۶۰۱ در میان ۸۰۰ دانشگاه را کسب کرده‌اند. در صورتی که در گزارش سال قبل همین مجله دانشگاه شریف در رتبه ۳۰۱ و دانشگاه صنعتی اصفهان در رتبه ۳۵۱ قرار داشته است که این امر نشان‌دهنده سقوط جایگاه این دانشگاه در رتبه‌بندی جهانی است.

بنابراین هم‌اکنون کشور ایران با سقوط جایگاه علمی در بین دانشگاه‌های جهان و منطقه و همچنین ضعف جدی در زمینه جذب دانشجو روبه‌روست و مهم‌ترین جنبه آن در حوزه راهبردی و سیاست‌گذاری است، پس پر کردن این خلأ راه را برای اقدامات عملی و تمهید زیرساخت‌ها فراهم خواهد کرد. جهت دستیابی به این مهم لازم است ابتدا چگونگی ساختار حکومتی برخی از کشورهای حوزه چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران که در رتبه‌بندی‌های آسیایی و همچنین تبادلات دانشجویی برتر هستند از جمله، چین، هند، ژاپن، کره جنوبی، مالزی، ترکیه، تایوان، تایلند، سنگاپور، هنگ کنگ، عربستان، قطر، رژیم صهیونیستی (اسرائیل) را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد تا بتوان رابطه بین دموکراسی و مراتب علمی دانشگاه‌ها را برای سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیرندگان کشور ایران به دست آورد تا این امر بتواند اولاً زمینه‌ساز برای ارتقای علمی دانشگاه‌ها باشد و ثانياً، زمینه‌ای برای توسعه یا توسعه یافته‌تر شدن کشور شود و در نهایت کمک به تصمیم‌گیرندگان آموزش عالی کشور در جذب دانشجویان خارجی و جذب نخبگان باشد (Zakersalahi, 2016: 25).

هدف اصلی این پژوهش بررسی شدت دموکراسی حاکم بر کشور که زمینه‌ساز ارتقای علمی دانشگاه‌هاست و آیا ارتقای مرتبه علمی دانشگاه‌ها می‌تواند زمینه‌ساز توسعه یا توسعه یافته‌تر شدن کشور بوده و در نهایت این که کشورهای دموکراتیک تر با دارا بودن دانشگاه‌هایی با رتبه علمی بالاتر در جذب دانشجویان خارجی هم موفق‌ترند و بهتر می‌توانند به جذب نخبگان همت گمارند. در این مقاله در نظر است ارتباط بین شاخص‌های دموکراسی اعم از روند انتخابات و پلورالیزم، کارکردهای دولت، مشارکت سیاسی، فرهنگ سیاسی، آزادی‌های مدنی با هر یک از شاخص‌های مراتب علمی دانشگاه‌ها اعم از آموزش (محیط یادگیری)، پژوهش، استنادات، چشم‌انداز بین‌المللی و درآمد صنعت بررسی گردد.

پیشینه پژوهش

گذری بر تحقیقات پیشین نشان می‌دهد که پژوهش‌های اندکی پیرامون رابطه دموکراسی و

مرتبه‌بندی دانشگاه‌ها صورت گرفته است و عمده تحقیقات انجام گرفته توسط کو وی هو^۱ (۲۰۰۳)، در پژوهشی با عنوان «نگرش به دموکراسی میان عامه مردم و نخبگان» که به طور مقایسه‌ای در دو کشور تایوان و هنگ کنگ انجام داده بود، به این نتیجه رسید که بحث از تفاوتی معنادار میان نگرش نخبگان و توده عادی مردم در نگرش به دموکراسی پیچیده و دشوار است. به عنوان مثال در تایوان در حالی که تفاوت در محدوده نگرش دموکراتیک بین نخبگان و توده مردم ناچیز است، ولی نخبگان در نگرش و ایستارهای خود به دموکراسی استوارتر و پایبندتر هستند.

عاصم اوغلو^۲ و همکاران (۲۰۰۵) در مقاله‌ای رابطه آموزش و دموکراسی در ۱۰۸ کشور طی سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۶۵ را مورد کاوش قرار دادند. براساس نتایج تحقیق آن‌ها بین آموزش و دموکراسی رابطه‌ای وجود ندارد. گلنیز و همکاران (۲۰۰۷) به بررسی رابطه علی بین آموزش و دموکراسی طی دوره زمانی ۲۰۰۰-۱۹۶۰ پرداختند. نتایج آن مطالعه نشان داد که تحصیلات تعامل با دیگران را افزایش می‌دهد و موجب کاهش هزینه‌های اجتماعی و افزایش مشارکت سیاسی می‌شود.

اندرو^۳ (۲۰۰۷) نیز در تحقیق خود که در هشت کشور آسیای شرقی انجام گرفت، به این نتیجه رسید که شهرنشینی، جوانی، درآمد بیشتر و تحصیلات، مهم‌ترین عوامل گرایش بیشتر به ارزش‌های دموکراتیک بوده‌اند. در تحقیقی دیگر نیز در شرق آسیا، ارنسر^۴ و وانگ^۵ (۲۰۰۷) به این نتیجه دست یافتند که هر چه افراد جوانتر باشند، تمایل بیشتری به ارزش‌های دموکراتیک نشان می‌دهند.

مرادی و محمدی‌فر (۱۳۸۸) در پژوهش خود به این نتایج دست یافتند که بین متغیرهای سطح تحصیلات پاسخگویان، سطح تحصیلات همسر پاسخگویان، عدالت اجتماعی، وضعیت تاهل و هویت طبقاتی با نگرش زنان نسبت به دموکراسی رابطه معناداری وجود دارد.

کاستلو-کلایمنت^۶ (۲۰۰۸) در پژوهشی به بررسی رابطه توزیع آموزش و دموکراسی در ۱۰۴ کشور طی سال‌های ۲۰۰۰-۱۹۶۵ پرداخت. یافته‌های پژوهش او موید این بود که در اجرا و

^۱ - Ko- Wei Hu

^۲ - Acemoglu

^۳ - Abdrew

^۴ - Ernser

^۵ - Wang

^۶ -Castello-Climent

پایداری دموکراسی، دسترسی حداکثر جمعیت به آموزش مهم‌تر است تا متوسط سال‌های تحصیل، به بیان دیگر برابری در تحصیلات عامل مهم‌تری است.

اون^۱ و همکاران (۲۰۰۸) در پژوهشی با عنوان «دموکراسی، مشارکت و رضایت از زندگی»، داده‌های مربوط به رضایت از زندگی در ۴۶ کشور جهان را جمع‌آوری نموده و به این نتیجه دست یافتند که دموکراسی فارغ از رفاه اقتصادی، زمینه‌های فرهنگی و ویژگی‌های فردی، با رضایت از زندگی رابطه‌ای معنادار، مثبت و مستقیم دارد. آنان در این پیمایش نشان دادند که در کشورهایی که سطح دسترسی به ساختارهای نهادی، یعنی ساختارهایی که اجازه ابراز وجود سیاسی و مشارکت بیشتر به افراد را می‌دهد، بالاتر است، افراد رضایت بیشتری از زندگی خود دارند.

اشپیلیمبرگو^۲ (۲۰۰۹) با استفاده از داده‌های تابلویی ۱۸۳ کشور در فاصله سال‌های ۲۰۰۵-۱۹۶۰ رابطه بین دموکراسی و آموزش در خارج از کشور را مورد بررسی قرار داد. نتایج به دست آمده نشان داد که افرادی که در خارج تحصیل کرده‌اند، ارتقادهنده دموکراسی در کشور خود هستند با این شرط که تحصیل در کشورهای دموکراتیک صورت گیرد.

چونگ و گرادشتین^۳ (۲۰۰۹) به تحقیق در مورد رابطه علی بین آموزش و دموکراسی در ۸۵ کشور در سال‌های ۲۰۰۸-۱۹۹۴ با استفاده از داده‌های تابلویی و نمونه موج پیمایشی پرداختند. یافته‌های این مطالعه حاکی از تاثیر مثبت و معنادار آموزش بر دموکراسی بود.

شفیق^۴ (۲۰۱۰) به بررسی تاثیر حمایتی آموزش و درآمد بر دموکراسی در برخی کشورهای مسلمان (اندونزی، اردن، پاکستان، لبنان و ترکیه) با استفاده از الگوی رگرسیون دو جمله‌ای پرداخت. نتایج به دست آمده نشان داد که آموزش متوسطه و آموزش عالی در کشورهای اردن، لبنان و پاکستان اثر حمایتی بر دموکراسی دارند. همچنین مشخص شد که در لبنان و ترکیه افراد متعلق به گروه‌های درآمدی متوسط حمایت بیشتری از دموکراسی صورت می‌دهند. افزون بر این، هیچ رابطه معنی‌داری بین درآمد گروه ثروتمندان و حمایت از دموکراسی مشاهده نشده است.

^۱ Owen

^۲ Spilinger

^۳ Chong and Gradstein

^۴ Shafiq

گرینگ و همکاران^۱ (۲۰۱۲) به بررسی گسترش یک جریان از مسیرهای تصادفی در میان این که دموکراسی باید رفاه اجتماعی را بهبود بخشد می‌پردازند و همچنین به تحلیل دو فرضیه پرداخته‌اند: الف) سطح دموکراسی هر کشور در سال داده شده بر سطح توسعه انسانی آن اثر می‌گذارد؛ ب) موجودی دموکراسی در خلال قرن گذشته بر سطوح توسعه انسانی اثرگذار است. آن‌ها به دلایل اندک و کم اهمیت برای اثبات فرضیه اول و یک حمایت قابل توجه برای فرضیه دوم دست یافتند.

لیمن^۲ (۲۰۱۱) در مقاله‌ای به مطالعه موردی در روسیه در زمینه دموکراسی، بروکراسی و رشد اقتصادی پرداخته است. او به این نتیجه رسیده است که یک رابطه غیرخطی در میان این دو عامل وجود دارد و آنچه مسلم است آن است که حکومت‌های مستقل و متمرکز بهتر از حکومت‌های چندحزبی و غیرمتمرکز عمل کرده‌اند.

مطالعه‌ای که در آن رابطه میان این دو عامل به صورت دو سویه مورد بررسی قرار گرفته توسط کومار و همکارانش^۳ انجام شده است. این تحقیق که بر روی ۳۰ کشور جنوب آفریقا صورت گرفته است، اثبات می‌کند که افزایش تولید ناخالص داخلی^۴ در بلندمدت (رشد اقتصادی بلندمدت) باعث افزایش در دموکراسی شده و همچنین یک افزایش در دموکراسی بر روی درآمد بلندمدت نیز همان تاثیر را برجای گذاشته است. به دیگر کلام رابطه‌ای دو سویه بین دموکراسی و رشد اقتصادی را در کشورهای مذکور نتیجه می‌گیرند.

کارشما و ابردابرنیگ (۲۰۱۴) ساختار سنی و دیگر عوامل اقتصادی- اجتماعی انتقال به رژیم‌های دموکراتیک را در ۸۴ کشور طی دوره زمانی ۲۰۱۱-۱۹۶۰ مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که بهبود آموزش و سیاست در جهت کاهش نابرابری‌ها در پیشرفت تحصیلی، نقش مهمی به صورت کاتالیزور در فرآیند دموکراسی پایدار ایفا می‌کند.

محمود کتابی و همکاران (۱۳۸۰)، در پژوهشی با عنوان «گونه‌شناسی فرهنگی سیاسی دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران»، با هدف پاسخ به دو سوال چيستی (گونه‌شناسی) و چرایی (تبیین)، فرهنگ سیاسی دانشجویان ایران، نشان داده‌اند که دانشجویان شاغل به تحصیل در ایران از نظر فرهنگ سیاسی در سه گونه مشارکت‌جویان پس رونده، میانه‌روها و مشارکت‌کنندگان پیش رونده طبقه‌بندی می‌شوند..

^۱ - Gerring

^۲ - Libman

^۳ - Kumar

^۴ GDP

محمدحسین پناهی و حسین کردی (۱۳۸۹)، در مطالعه‌ای پیمایشی با عنوان «فرهنگ سیاسی و عوامل اجتماعی آن: مطالعه موردی: استان گلستان»، نشان دادند که جامعه تحت مطالعه دارای تنوع فرهنگ سیاسی است. چهار عامل میزان تحصیلات، امنیت اجتماعی، مذهب و جنسیت، به طور نسبی، قدرت تبیین تغییرات و تفاوت‌های فرهنگ سیاسی را دارد. نویسندگان نتیجه‌گیری می‌کنند که جامعه تحت مطالعه دارای فرهنگ سیاسی مدنی است که این نتیجه ناقص دیدگاه‌های آلموند و ورباست که فرهنگ سیاسی مدنی را مختص کشورهای پیشرفته صنعتی می‌دانند که ارزش‌ها و نگرش‌های سیاسی مدنی و ساختارهای مدنی لازم در آن‌ها وجود دارد.

یعقوب احمدی و آزاد نمکی (۱۳۹۱)، در مطالعه‌ای با عنوان «سرمایه اجتماعی و گونه دموکراتیک فرهنگ سیاسی (تحلیل ثانویه داده‌های پیمایش ارزش‌های جهانی برای استان‌های ایران»، نشان دادند که شاخص‌های گوناگون سرمایه اجتماعی بر خلق ارزش‌های فرهنگ سیاسی دموکراتیک تاثیر متفاوت دارد. شاخص‌هایی مانند اعتماد و مشارکت بر فرهنگ سیاسی دموکراتیک تاثیر مثبت دارد و برعکس شاخص اطمینان به نهادها در بروز این روش‌ها تاثیر منفی دارد.

تعاریف دموکراسی

دموکراسی شکلی از حکومت است که در آن همه شهروندان بزرگسال در هر جنبه‌ای از اداره امور حکومت به یک اندازه شریک‌اند، یا دست‌کم حق قانونی برابری در مورد این امر دارند. سلامت هر نظام دموکراتیک در اصل وابسته است به سرشت اکثریت، که صاحب‌اختیار نهایی در هر جامعه دموکراتیک و یگانه بخش چنین جامعه‌ای است که نمی‌توان آن را مسوول بخش دیگری به شمار آورد (لیپست، ۱۳۸۳: ۹۶). همچنین ارسطو در تمایز حکومت دموکراتیک به مساله مشارکت شهروندان در حکومت اشاره می‌کند و می‌گوید: به‌طور کلی می‌توان گفت که نظامی که به همه شهروندان اجازه شرکت نمی‌دهد نظامی است بر پایه حکومت گروه اندک «الیگارش» و نظامی که به همه شهروندان اجازه شرکت به همگان را می‌دهد نظامی است دموکراتیک (کوهن، ۱۳۷۳: ۲۱) همچنین ذکر این نکته نیز ضروری است که: دموکراسی شیوه ویژه‌ای از زندگی سیاسی است که در هرگونه نظام حکومتی می‌تواند واقعیت یابد. دموکراتیک زندگی کردن، علمی زندگی کردن است در قیاس «دیمی» زیستن در جوامع غیر دموکراتیک؛ دموکراسی، علمی زندگی کردن است و داشتن برنامه‌های حساب‌شده مادی در زندگی (مجتهدزاده، ۱۳۸۴: ۴).

کانت حکومت دموکراسی را مرکب‌ترین و پیچیده‌ترین نوع زمامداری می‌داند و دلیل آن را چنین بیان می‌دارد: حکومت دموکراسی باید نخست، خواست همگان را متحد کند تا یک «ملت» به وجود آورد، دوم

خواست شهروندان را متحد سازد تا یک «جامعه همسو» پدید آورد و سوم خواست آنان را متحد کند تا بتواند بر جامعه همسود «فرمانروایی» بگمارد که تجسم اداره متحد همگان باشد (محمودی ۱۳۸۲: ۲۷).

وضعیت شاخص‌های دموکراسی

واحد اطلاعات اکونومیست وضعیت دموکراسی در جهان را برای ۱۶۵ کشور مستقل در جهان را فراهم می‌کند که این تقریباً تمام جمعیت جهان و اکثریت قریب به اتفاق کشورهای جهان را تحت پوشش قرار می‌دهد. شاخص اطلاعات دموکراسی اکونومیست در مقیاس ۰ تا ۱۰ بر مبنای رتبه‌بندی ۶۰ شاخص است که به پنج دسته تقسیم می‌شود: پروسه انتخابات و پلورالیسم؛ آزادی‌های مدنی؛ عملکرد دولت؛ مشارکت سیاسی؛ و فرهنگ سیاسی. براساس امتیاز کسب‌شده خود که بر روی طیف وسیعی از شاخص‌ها دسته‌بندی می‌شود هر کشور پس‌از آن به چهار نوع رژیم سیاسی طبقه‌بندی می‌شود که شامل دموکراسی کامل، دموکراسی ناقص، رژیم ترکیبی و رژیم اقتدارگراست. تمرکز ویژه گزارش سال ۲۰۱۷ این سازمان بر وضعیت آزاد رسانه‌ها در جهان و چالش‌هایی که با آزادی بیان مواجه هستند است. (The Economist intelligence Unit, 2017)

۱- فرهنگ سیاسی: فرهنگ سیاسی یکی از الگوهای مهم برای بررسی و تجزیه و تحلیل فرآیند توسعه سیاسی در جوامع گوناگون به شمار می‌رود. نگرش مردم و نخبگان جامعه به سیاست، تلقی آن‌ها از رفتارهای نظام سیاسی و در نتیجه جهت‌گیری‌های توده، تابعی از مختصات فرهنگی و نیز فرآیند جامعه‌پذیری سیاسی است. (عبدالعلی، ۱۳۷۹: ۱۱۹ - ۱۲۰).

نظرسنجی‌های انجام‌شده اکونومیست عبارتست از: مشارکت رأی‌دهندگان/ تحریم در انتخابات ملی؛ (میانگین تحریم در انتخابات مجلس و یا انتخابات ریاست جمهوری از سال ۲۰۰۰، تحریم انتخابات به نسبت جمعیت در سن رأی دادن)؛ آیا اقلیت‌های قومی، مذهبی در فرآیندهای سیاسی شرکت می‌کنند؟ دیگر آیا اقلیت‌ها دارای درجه‌ای از استقلال فراوان هستند و در فرآیندهای سیاسی صدای آن‌ها شنیده می‌شود؟؛ میزان زنان در مجلس (درصد) از اعضای مجلس که زن هستند چقدر است؟؛ میزان مشارکت سیاسی، عضویت در احزاب سیاسی و سازمان‌های غیردولتی؛ تعامل شهروندان با سیاست؛ آمادگی برای مشارکت در تظاهرات قانونی؛ سوادآموزی بزرگسالان؛ چه میزان از جمعیت بالغ به سیاست علاقه‌مندند و اخبار سیاسی را پیگیری می‌کنند؛ تلاش‌های مقامات مسوول برای ارتقای مشارکت سیاسی جدی است؟ (زهدي گهرپور، ۱۳۸۸)

۲- مشارکت سیاسی: مشارکت سیاسی به معنی مشارکت سیاسی نهادم‌اند مردم است، یعنی گروه نخبگان حاکم، تقاضاها و رفتار افراد و گروه‌هایی را که در صدد شرکت در نظام سیاسی هستند را غیرقانونی و نامشروع تصور نکنند. شاخص‌ها عبارتست از افزایش حق رای و انتخابات آزاد با رای دهندگان؛ سیاسی شدن یا مشارکت بیشتر و بیشتر مردم در روندهای سیاسی؛ مشارکت مردم در تصمیم‌گیری؛ تمرکززدایی سیاسی و اداری؛ خودگردانی واحدهای محلی یا حکومت محلی؛ نقش سازمانهای قدرتمند برای رسیدگی به شکایت‌های مردم؛ گسترش پایگاه اجتماعی نخبگان سیاسی؛ ایجاد جو مناسب برای گفت‌و شنود در فضای لازم برای مدارای سیاسی همراه با ایجاد نهادهای همسو ساز و هماهنگ ساز (به منظور جلوگیری از بروز مجدد بحران مشارکت) (اطلاعات سیاسی اقتصادی، ۱۳۸۰: ۱۳۸).

۳- روند انتخابات و تکثرگرایی: آزادی بیان که یکی از آزادی‌های مدنی بنیادین تلقی می‌شود، دربرگیرنده هر دو ارتباط نوشتاری و گفتاری است و در بیشتر تعریف‌ها شامل جلوه‌های غیرزبانی همچون لباس، رقص و موسیقی هم می‌شود. در نخستین نگاه به نظر می‌رسد که با دموکراسی رابطه‌ای آشکار و مستقیم دارد؛ بیان آزاد مستلزم دموکراسی و دموکراسی مستلزم بیان آزاد است. معمولاً برای آزادی بیان چهار دلیل عرضه می‌شوند: (۱) آزادی بیان به رشد شخصی فرد کمک می‌کند، (۲) زمینه را برای حقیقت‌جویی فراهم می‌سازد، (۳) مانع سوء استفاده از قدرت سیاسی می‌شود و (۴) به شهروندان کمک می‌کند تا در حوزه عمومی سیاست دست به انتخاب آگاهانه بزنند (Lipst, 2004: 17-18).

نظرسنجی‌های انجام شده اکونومیست عبارتست از: آیا برگزاری انتخابات برای مجلس ملی و رئیس دولت آزادانه است؟؛ آیا برگزاری انتخابات برای اعضای مجلس ملی و رئیس دولت عادلانه است؛ آیا انتخابات شهرداری‌ها آزاد و عادلانه است؟؛ آیا حق رأی همگانی برای تمام افراد بزرگسال وجود دارد؟؛ آیا شهروندان رأی خود را آزادانه و به‌دوراز تهدید قابل توجه نسبت به امنیت خود از طرف دولت و یا نهادهای غیردولتی به صندوق می‌اندازند؟؛ آیا قوانین فرصت‌های برابر، برای مبارزات انتخاباتی گسترده را فراهم می‌کند؟؛ آیا روند تأمین مالی احزاب سیاسی شفاف بوده و به‌طور کلی پذیرفته شده است؟؛ به دنبال انتخابات، مکانیسم مطابق قانون اساسی برای انتقال قدرت از یک دولت به‌دولت دیگر آیا روشن، تثبیت شده و پذیرفته شده است؟؛ آیا شهروندان در تشکیل احزاب سیاسی که از دولت مستقل باشد آزاد هستند؟؛ آیا احزاب مخالف چشم‌انداز واقع‌بینانه در دستیابی به قدرت دارند؟؛ آیا دسترسی به پتانسیل‌های ادارات عمومی برای همه شهروندان وجود دارد؟ (زه‌دی گهرپور، ۱۳۸۸)

۴- آزادی‌های مدنی و احزاب سیاسی: آنچه در پیشبرد و تقویت نظام پایدار درد وجود دموکراتیک حتی از مقررات انتخاباتی اهمیت بیشتری دارد وجود یک جامعه مدنی نیرومند است. جامعه مدنی از هزاران نهادی که مستقلاً میان افراد و دولت عمل می‌کنند، از جمله انجمن‌ها و رسانه‌ها تشکیل می‌شود. گروه‌های شهروندی به مردم امکان می‌دهند که بر خط‌مشی‌های دولت تاثیر بگذارند و این اطمینان را به وجود می‌آورند که دستگاه قدرت مرکزی جامعه را زیر سلطه خود قرار ندهد. به این ترتیب گروه‌های شهروندی از حزب‌های نهادینه‌شده‌ای حمایت می‌کنند که برای استقرار دموکراسی جزو شرایط لازم بشمار می‌روند (Lipst, 2004: 25-26).

نظرسنجی‌های انجام‌شده اکونومیست عبارتست از: آیا رسانه‌های الکترونیکی آزاد هستند؛ آیا رسانه‌های چاپی آزاد هستند؟؛ آیا آزادی بیان و اعتراض وجود دارد؟ (به جز برخی محدودیت‌های قابل قبول مانند: ممنوعیت طرفداری از خشونت)؛ آیا پوشش رسانه‌ای گسترده است؟ آیا فضای باز و آزاد برای بحث در مورد مسائل عمومی به همراه تنوع نظارت به‌طور معقول وجود دارد؟ آیا محدودیت‌های سیاسی در دسترسی به اینترنت وجود دارد؟ آیا شهروندان در سازمان‌های صنفی و مؤسسات حرفه‌ای (شغلی) آزاد هستند؟؛ آیا نهادهای تأمین شهروندان فرصت ارائه شکایت از حکومت برای جبران خسارت را فراهم می‌آورند؟؛ استفاده از شکنجه به دست دولت درجه استقلال قوه قضائیه از نفوذ دولت؛ مشاهدات سازمان‌های بین‌المللی و پاسدار قانون را در نظر بگیرید که آیا تاکنون در یک دادگاه حکم قضائی مهمی علیه دولت و یا یک مقام ارشد دولت صادر شده است؟؛ میزان تحمل دینی و آزادی ابراز دین؛ آیا همه ادیان اجازه فعالیت آزادانه دارند و یا بعضی محدود هستند؟ آیا حق عبادت به دو صورت عمومی و خصوصی وجود دارد؟ آیا برخی از گروه‌های مذهبی از طرف دیگر گروه‌های قومی - حتی باوجود حمایت دولت و برابری از طریق قانون - احساس تهدید می‌کنند؟؛ میزان تحمل دینی و آزادی ابراز دین (زهدي گهرپور، ۱۳۸۸)

۵- عملکرد دولت: با افزایش توسعه اقتصادی و رفاه جوامع، طبقه متوسط مستقلی پیدا شد. این طبقه متوسط، با پشت‌گرمی به قدرت اقتصادی خود، جامعه‌ای مدنی به وجود آورد که نهادهای نیرومندی چون انجمن‌ها، جنب‌ها و انواع و اقسام گروه‌های ذی‌نفع داشت که قدرت دولت را تضعیف می‌کردند. وجود نقض اتحادیه کارگری مستقل، به ایجاد و تقویت نهادهای مستقل و آزاد کمک کرد. کاهش قدرت دولت موجب افزایش احترام به حقوق بشر و حاکمیت قانون شد، که دو اصل ضروری حکومت دموکراتیک‌اند (Lipst, 2004: 14-15)..

نظرسنجی‌های انجام‌شده اکونومیست عبارتست از: آیا نمایندگان انتخاب شده در تعیین سیاست‌های دولت آزادانه عمل می‌کنند؟ آیا قوه مقننه به‌عنوان بخشی از پیکره سیاسی کشور،

دارای برتری آشکار از دیگر بخش‌های دولت است؟ آیا یک سیستم کنترل مؤثر برای بررسی و متعادل کردن اعمال اقتدار حکومت وجود دارد؟ آیا دولت از نفوذ غیرضروری آزاد نیروهای نظامی یا سرویس‌های امنیتی به دور است؟ قدرت‌های خارجی تعیین‌کننده وظایف و سیاست‌های مهم دولت نیستند؛ گروه‌های ویژه اقتصادی، مذهبی و یا دیگر گروه‌های قدرتمند داخلی، به موازات نهادهای دموکراتیک قدرت سیاسی قابل توجهی را اعمال نمی‌کنند؟ آیا مکانیسم‌های و مؤسسات کافی در محل برای تضمین پاسخگویی دولت در حوزه‌های انتخابیه به رأی‌دهندگان در خلال انتخابات وجود دارد؛ آیا اقتدار دولت در سراسر قلمرو این کشور گسترده است؟ آیا عملکرد دولت باز و شفاف و با دسترسی کافی به اطلاعات عمومی همراه است؟ فساد چقدر فراگیر است؟ آیا خدمات مدنی مایل و قادر به اجرای سیاست‌های دولت هستند؛ آگاهی عمومی از انتخاب آزادانه و کنترل بر زندگی خود تا چه حد است؟ میزان اعتماد عمومی به دولت؛ میزان اعتماد عمومی به احزاب (زه‌دی گهرپور، ۱۳۸۸)

انواع رژیم‌های سیاسی

رژیم‌های سیاسی براساس اطلاعات اکونومیست به چهار گروه دموکراسی کامل، دموکراسی ناقص، رژیم‌های ترکیبی و اقتدارگرا تقسیم می‌شوند. ویژگی هر یک از این رژیم‌ها به شرح زیر است:

دموکراسی کامل: کشورهایی هستند که نه تنها اساساً به آزادی‌های سیاسی و مدنی احترام می‌گذارند بلکه تمایل دارند به یک فرهنگ سیاسی که موجب شکوفایی دموکراسی می‌شود تبدیل شوند. عملکرد دولت رضایت‌بخش است. رسانه‌ها مستقل و متنوع هستند. یک سیستم موثر تعادل اقتصادی وجود دارد. قوه قضائیه مستقل و تصمیمات قضایی اجرایی می‌شوند. فقط مشکلات محدودی بر عملکرد دموکراسی وجود دارد.

دموکراسی ناقص: این کشورها همچنین انتخابات آزاد و عادلانه دارند و حتی اگر مشکلی وجود داشته باشد (مانند نقض آزادی رسانه‌ها)، اساساً آزادی‌های مدنی محترم شمرده می‌شود. با این حال، نقاط ضعف قابل توجهی در جنبه‌های دیگر دموکراسی وجود دارد، از جمله مشکلات در حکومت‌داری، یک فرهنگ سیاسی کم توسعه‌یافته و سطح پایین مشارکت سیاسی.

رژیم‌های ترکیبی: انتخابات دارای بی‌نظمی‌های قابل ملاحظه‌ای هستند که اغلب آن‌ها را از این که آزاد و عادلانه هستند، جلوگیری می‌کند. فشار دولت بر احزاب و نامزدهای مخالف ممکن است رایج باشد. ضعف‌های جدی بیشتر از دموکراسی‌های ناقص بر فرهنگ سیاسی، عملکرد دولت و مشارکت سیاسی وجود دارد. فساد اداری گسترده است و حاکمیت قانون ضعیف

است. جامعه مدنی ضعیف است. به طور معمول، آزار و اذیت و فشار بر روزنامه‌نگاران وجود دارد و قوه قضائیه مستقل نیست.

رژیم‌های اقتدارگرا: در این کشورها، پلورالیسم سیاسی ایالتی وجود ندارد یا به شدت محدود است. بسیاری از کشورها در این دسته‌بندی دیکتاتوری هستند. برخی از نهادهای رسمی دموکراسی ممکن است وجود داشته باشد، اما این‌ها اندک‌اند. انتخابات، اگر رخ دهد، آزاد و عادلانه نیستند. بی‌اعتنایی برای سوء استفاده و نقض آزادی‌های مدنی وجود دارد. رسانه‌ها به طور معمول دولتی هستند یا توسط گروه‌هایی که به رژیم حاکم وابسته هستند کنترل می‌شود. سرکوب انتقاد از دولت و سانسور فراگیر است. هیچ قوه قضائیه مستقلی وجود ندارد.

(The Economist, 2017: 64)

براساس اعلام اکونومیست نمره متوسط جهانی در سال ۲۰۱۶، ۵/۵۲ امتیاز نسبت به سال ۲۰۱۵ که ۵/۵۵ امتیاز است روند کاهشی را نشان می‌دهد. (در یک مقیاس ۰ تا ۱۰ امتیاز) ۷۲ کشور این کاهش را نسبت به سال ۲۰۱۵ تجربه کردند. ۵۷ کشور دیگر با رکود مواجه شدند و بدون تغییر در مقایسه با سال ۲۰۱۵ بوده است. تقریباً نیمی از جمعیت جهان (۴۹/۳٪) در یک کشور دموکراسی زندگی می‌کنند. (The Economist, 2016: 3)

نظام رتبه‌بندی دانشگاه‌ها

در خصوص رتبه‌بندی و نظام‌های مختلف رتبه‌بندی بین‌المللی باید به نظام‌های وبومتریکس^۱، فراینترنشال^۲، شانگهای^۳، کیو اس^۴، سی مگ^۵، تایمز^۶، هیبکت^۷ و دانشگاه لیدن^۸ اشاره کرد. در ایران رتبه‌بندی دانشگاه‌های داخلی برای اولین بار سال ۸۹ و توسط پایگاه استنادی علوم جهان اسلام انجام شد. ارزیابی علم و فناوری در اوایل دهه ۳۰ در آمریکا مطرح شد و پس از ارزیابی‌های مقدماتی دهه ۳۰ در آمریکا، بنیاد ملی علوم آمریکا عهده‌دار ارزیابی علم و فناوری شد.

^۱ Webometrics

^۲ International

^۳ Shanghai Ranking

^۴ QS Ranking

^۵ SCImago Ranking

^۶ Times Higher Education World University Ranking

^۷ HEEACT

^۸ Leiden University

رتبه‌بندی جهانی آموزش عالی «تایمز» موسسه‌های پیشرو دنیا را در پنج حوزه آموزش، چشم‌انداز جهانی، پژوهش، استنادها و درآمدهای صنعتی، بر پایه ۱۳ شاخص کمی ارزیابی می‌کند. این موسسه در ویرایش ۲۰۱۷ خود که در سال ۲۰۱۶ منتشر شده است نام ۱۳ موسسه ایرانی را در فهرست ۹۸۰ موسسه برتر دنیا منتشر کرده است. بر پایه این گزارش، دانشگاه‌های علم و صنعت، صنعتی شریف، صنعتی امیرکبیر، صنعتی اصفهان، خواجه نصیر، شیراز، تهران، علوم پزشکی تهران، فردوسی مشهد، آزاد اسلامی واحد کرج، شهید بهشتی، یزد و زنجان توانسته‌اند به ترتیب در جایگاه نخست تا سیزدهم ملی قرار گیرند. بر پایه این گزارش دانشگاه آکسفورد دارای بیشترین امتیاز و پیشگام موسسه‌های دنیا است. (رسولی، ۲۰۱۶: ۳۵)

سنگاپور برای دومین سال متوالی به عنوان بهترین دانشگاه قاره جهان (دانشگاه ملی سنگاپور) معرفی شده است، در حالی که ژاپن برای اولین بار در سه سال گذشته در لیست قرار گرفته و دارای ۶۹ دانشگاه در این رتبه‌بندی قرار گرفته است. در همین حال کره جنوبی یک نهاد جدیدی به نام موسسه علوم و فناوری کره جنوبی ایجاد کرده است. همچنین برای چین، هنگ کنگ و هند نیز موفقیت‌های بیشتری وجود دارد که هر کدام در سال جاری موفقیت‌هایی را کسب کرده‌اند. به عنوان مثال هند نمایندگی‌های خود را دو برابر کرده و از سال گذشته ۳۳ جایگاه را از ۱۶ جایگاه سال گذشته به خود اختصاص داده است. در حالی که هنگ کنگ در حال حاضر دارای پنج جایگاه از ۲۰ دانشگاه برتر را به خود اختصاص داده است. اما سایر کشورها در حال مبارزه هستند. برای اولین بار تایوان هیچ جایگاهی را در ۲۰ رتبه برتر در تاریخ پنج ساله به خود اختصاص نداده و تمام هفت دانشگاه تاسیس شده در تایلند جایگاه آن‌ها کاهش یافته است. در حالی که ژاپن دارای قدرت وسیعی شده ولیکن اکثر دانشگاه‌های آن نسبت به سال قبل جایگاه آن‌ها کاهش یافته است.

شاخص‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها براساس موسسه رتبه‌بندی جهانی تایمز

۱- آموزش (محیط یادگیری): در جدیدترین ارزیابی اعتبار علمی که سالانه اجرا می‌شود در ماه ژانویه تا مارس ۲۰۱۶ تعداد ۱۰۳۲۳ اعتبار موسسه مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتایج حاصل از آمار و ترکیب جغرافیایی و موضوعی آکادمی‌های جهانی نشان دهنده این امر است که داده‌های سال ۲۰۱۶ با نتایج نظرسنجی سال ۲۰۱۵ یکسان بوده و بیش از ۲۰۰۰۰ پاسخ ارائه شده است. با توجه به این که موسسات آموزشی نقش مهمی در پرورش نسل جدیدی از دانشگاهیان را داراست. ترکیبی از موضوعات خاص دانشگاه به عنوان شاخص مورد ارزیابی قرار گرفته است. از آن جمله می‌توان به نسبت کارکنان به دانشجویان، نسبت دانشجویان دکترا به لیسانس، نسبت دانشجویان دکترا به

کارکنان، درآمد موسسه را می‌توان اشاره کرد. (The World University Rankings, 2017)

۲- پژوهش (حجم، درآمد و شهرت): یکی از برجسته‌ترین شاخص‌ها در این دسته-بندی، بررسی اعتبار علمی سالانه و میزان شهرت دانشگاه برای انجام پژوهش در بین گروه‌های همسان خود است. درآمد پژوهش بر تعداد کارکنان دانشگاه براساس برابری قدرت خرید تنظیم شده مورد مقایسه قرار می‌گیرد. این یک شاخص بحث برانگیز است زیرا می‌تواند تحت تاثیر سیاست‌های ملی و شرایط اقتصادی قرار گیرد. اما درآمد پژوهش برای توسعه تحقیقات در سطح جهانی بسیار مهم است و به دلیل آن که بیشتر آن به رقابت پرداخته می‌شود. این شاخص به طور کامل کلی مقیاسی است تا هر نمایه موضوعی متمایز در هر دانشگاه مورد توجه قرار گیرد که این امر نشان‌دهنده این واقعیت است که کمک‌های پژوهشی (پژوهانه) در موضوعات علمی اغلب بیش از جوایزی است که به کیفیت بالای تحقیقات در علوم اجتماعی، هنر و علوم انسانی با کیفیت بالا را تامین می‌کند.

۳- استنادات (میزان تاثیر): شاخص میزان تاثیر پژوهش، نقش دانشگاه‌ها در انتشار دانش و ایده‌های جدید را نشان می‌دهد. میزان تاثیر پژوهش با در نظر گرفتن تعداد دفعاتی که یک مدرک توسط دانشگاه‌های سرتاسر جهان مطرح و منتشر می‌شود را مورد بررسی قرار می‌دهد. در سال ۲۰۱۷ از اطلاعات کتاب شناختی الزویر، بیش از ۵۶ میلیون استناد از ۱۱/۹ میلیون مقاله منتشر شده در مجلات، کنفرانس‌ها، کتاب‌ها و فصل‌های کتاب‌های منتشر شده بیش از پنج سال مورد بررسی قرار گرفته است. این اطلاعات شامل ۲۳۰۰۰ مجله دانشگاهی است که توسط پایگاه داده‌های اسکوپوس و تمام نشریات نمایه شده در بین سالهای ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۵ می‌باشد. میزان ارجاعات (استنادات) این نشریات که در شش سال از ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۶ منتشر شده است نیز جمع‌آوری می‌شوند.

۴- چشم‌انداز بین‌المللی (کارکنان، دانشجویان، پژوهش): توانایی یک دانشگاه در جذب دانشجویان مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و اعضای هیات علمی در سرتاسر دنیا است که به عنوان یک موفقیت کلیدی در سطح جهانی مطرح است. در سومین شاخص این رتبه‌بندی نسبت کل تحقیقات منتشر شده یک دانشگاه که حداقل دارای یک همکاری مشترک در نویسندگان در سطح بین-المللی داشته و توانسته میزان بالایی از تشویق را در سطح بین‌المللی دریافت کند را محاسبه می‌کند. این شاخص یک ترکیب عادی و نرمالی است برای ترکیب موضوعات در دانشگاه‌هاست که در همین پنج سال به عنوان یک مقوله «استنادات: تاثیر پژوهشی» مورد استفاده قرار گرفته است. (همان، ۲۰۱۷)

۵- درآمد صنعت (انتقال دانش): شاخص درآمد صنعت نشان می‌دهد که میزان مشارکت‌های کسب و کارهایی که در دانشگاه‌ها به امر پژوهش و تحقیقات می‌پردازند و همچنین توانایی یک دانشگاه در جذب بودجه در بازارهای تجاری مورد استفاده قرار می‌گیرد چه مقدار است که این یک شاخص مفید برای سنجش کیفیت سازمانی است. در محاسبه برترین دانشگاه‌های آسیا در رتبه‌بندی موسسه تایمز، رتبه دانشگاه‌های آسیایی در سال ۲۰۱۷ همانند سال قبل در ۱۳ شاخص عملکردی رتبه‌بندی دانشگاه‌های جهان انجام شده است. ماموریت‌های اصلی دانشگاه‌های سراسری شامل آموزش، پژوهش، انتقال دانش و چشم‌انداز بین‌المللی است که مورد قضاوت قرار می‌گیرد تا مقادیر جامع و قابل مقایسه‌ای را ارائه دهند. (همان، ۲۰۱۷)

در گزارش سال ۲۰۱۶ خود دو مؤسسه ایرانی را در فهرست ۲۰۰ مؤسسه برتر دنیا قرار داده است این موسسات که توانسته‌اند جایگاهی در این فهرست داشته باشند دانشگاه صنعتی امیرکبیر و دانشگاه تهران است.

مدل مفهومی پژوهش

مدل مفهومی مدلی است که محقق روابط میان متغیرها را بر اساس چارچوب نظری پژوهش حدس زده و پیش‌فرض تحلیلی خود قرار می‌دهد. به عبارت دیگر در هر پژوهش هدف محقق بسته به نوع پژوهش شناسایی مدل مفهومی یا آزمون مدل مفهومی است که بر اساس مرور ادبیات پژوهش به دست آمده است. بر اساس مبانی نظری مطرح‌شده در قسمت قبل، مدل مفهومی و فرضیات و سؤالات پژوهش به صورت زیر شکل گرفته است.

شکل ۱- مدل مفهومی تحقیق

فرضیه های تحقیق

این تحقیق دارای هر دو فرضیه اصلی و فرعی می‌باشد. فرضیات اصلی این پژوهش بر این اساس است که شدت دموکراسی حاکم بر کشور زمینه‌ساز ارتقای علمی دانشگاه‌ها می‌شود و این ارتقای مرتبه علمی دانشگاه‌ها می‌تواند زمینه‌ساز توسعه یا توسعه یافته‌تر شدن کشور باشد. نتیجه این که کشورهای دموکراتیک تر با دارا بودن دانشگاه‌هایی با رتبه علمی بالاتر، در جذب دانشجویان خارجی هم موفق‌ترند و از این طریق هم بهتر می‌توانند به جذب نخبگان و حتی ارز خارجی همت گمارند.

فرضیه فرعی این پژوهش عبارتست از:

بین ابعاد دموکراسی و آموزش (محیط یادگیری) دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.
 بین ابعاد دموکراسی و پژوهش (درآمد، اعتبار و بهره‌وری) دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

بین ابعاد دموکراسی و استنادات (ضریب تاثیر) دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

بین ابعاد دموکراسی و چشم انداز بین‌المللی دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

بین ابعاد دموکراسی و درآمد صنعت رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

جهت تعیین روایی فرضیه‌های پژوهش، هر یک از فرضیه های اصلی از صاحب نظران و متخصصین نظرسنجی گردید که هر سه فرضیه اصلی اعتبار بالایی دارد.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از حیث روش، توصیفی و اکتشافی است. منظور تحقیق کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. در پژوهش حاضر در واقع به دنبال همبستگی بین دو شاخص دموکراسی و رتبه‌بندی علمی دانشگاه‌ها هستیم. نتایجی که از پژوهش حاضر به دست می‌آید کشورها می‌توانند در خط‌مشی‌گذاری‌های خود جهت ارتقای مرتبه علمی دانشگاه‌ها و جذب دانشجویان خارجی و در نهایت کمک به توسعه‌یافتگی و یا توسعه‌یافته‌تر شدن کشور، مد نظر قرار دهند. جهت بررسی شاخص‌های دموکراسی از داده‌های اکونومیست و برای شاخص‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها از داده‌های موسسه تایمز استفاده شده است. قلمرو زمانی تحقیق شامل یک دوره ۴ ساله از سال ۲۰۱۴ لغایت ۲۰۱۷ اخذ و مورد مقایسه قرار می‌گیرد.

جامعه آماری تحقیق کشورهای آسیایی و اقیانوسیه انتخاب شدند که با توجه به شرایط منطقه آسیا، خیلی از کشورهای آسیایی فعالیت های پژوهشی خاصی نداشته و در رنکینگ های بین المللی دارای دانشگاه برتر و برجسته ای نبودند عملاً از حذف گردیدند. در نهایت نمونه آماری این تحقیق، ۱۶ کشور حوزه چشم انداز ۱۴۰۴ جمهوری اسلامی ایران شامل کشورهای چین، هنگ کنگ، هند، رژیم صهیونیستی (اسرائیل)، ژاپن، لبنان، مالزی، قطر، عربستان سعودی، سنگاپور، کره جنوبی، تایوان، تایلند، امارات متحده عربی، ترکیه و ایران که اولاً دارای داده های آماری و فعال در حوزه پژوهش بوده و ثانیاً پراکندگی آنان از ۴ نوع رژیم سیاسی (رژیم دموکراسی کامل، دموکراسی ناقص، رژیم های ترکیبی و اقتدارگرا) انتخاب و داده های آنها در دوره های زمانی بین سال های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷ استخراج و براساس فرضیات تحقیق با استفاده از نرم افزار اکسل و اس. پی. اس. اس مورد بررسی قرار گرفته است.

در این پژوهش در بخش استنباطی برای برازش مدل از معادلات ساختاری مبتنی بر واریانس با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی با استفاده از نرم افزار حداقل مربعات جزئی (Smart-PLS) و برای آزمون فرضیات پژوهش از آزمون رگرسیون ساده و خطی با استفاده از نرم افزار SPSS استفاده می گردد. مدل یابی به کمک اسمارت پی ال اس در حوزه های متنوع از جمله حوزه علوم اجتماعی کاربرد دارد. البته مزیت اصلی آن در این است که این نوع مدل یابی نسبت به لیزرل و ایموس به تعداد نمونه کمتری نیاز دارد و هم چنین قادر به اجرای مدل های پیچیده است. از طریق مدل یابی اسمارت پی ال اس می توان ضرایب رگرسیون استاندارد را برای مسیرها، ضرایب تعیین را برای متغیرهای درونی و اندازه ی شاخص ها را برای مدل مفهومی به دست آورد (ون وو، ۲۰۱۰). در روش حداقل مربعات جزئی^۲ برای سنجش بخش اندازه گیری که مربوط به پایایی و روایی ابزار پژوهش می باشد از آزمون های ضرایب بارهای عاملی، آلفا کرونباخ، پایایی ترکیبی، روایی واگرا و همگرا استفاده شده است که در ادامه شرح داده شده است. و پس از بررسی بخش اندازه گیری ابزار پژوهش سپس به بررسی برازش کلی مدل برای تأیید و رد فرضیات و سؤالات استفاده می شود که در این پژوهش از برازش کلی مدل استفاده شده است و پس از آن که برازش کلی مدل مورد تأیید قرار گرفته است حال نوبت آن است که به بررسی فرضیات پردازیم که در بررسی فرضیه پژوهش از آزمون رگرسیون استفاده شده است.

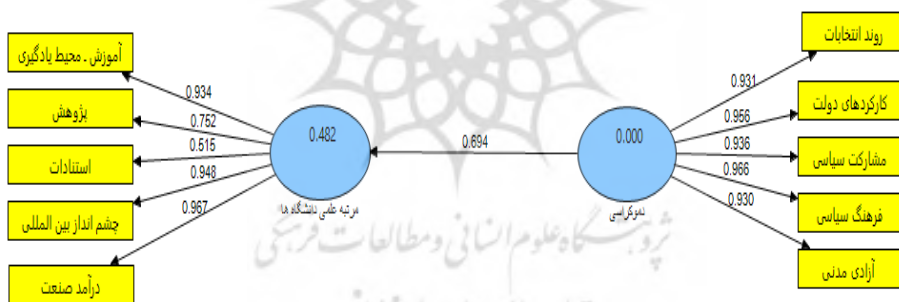
^۱-Wen wu

^۲-PLS (Partial Least Square)

یافته‌های پژوهش

یکی از قسمت‌های مهم هر روش تحقیق، تجزیه و تحلیل یافته‌هاست. این قسمت مشتمل بر توضیحات و جداول و همچنین تجزیه و تحلیل اطلاعات است. برای تحلیل یافته‌های پژوهش از روش‌های خاص آماری استفاده می‌شود و در این رابطه اطلاعات آماری جمع‌آوری شده برای مقایسه و تجزیه و تحلیل فرضیه‌های پژوهش آماده می‌گردند. روش تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار آماری انجام شده است. پایایی و روایی در روش حداقل مربعات جزئی: (ضریب بارهای عاملی، آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی، روایی همگرا و روایی واگرا).

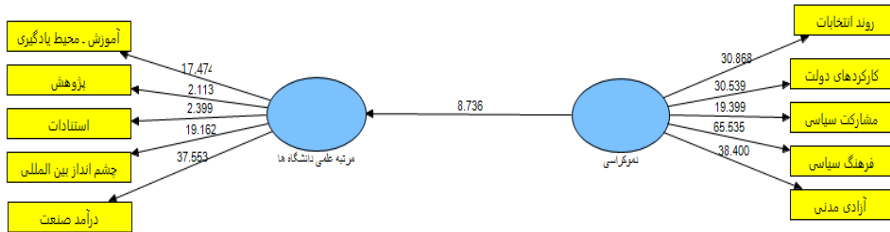
(۱) **ضریب بارهای عاملی:** بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند که اگر این مقدار برابر و یا بیشتر از مقدار ۰/۴ شود مؤید این مطلب است که واریانس بین سازه و شاخص‌های آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه بیشتر بوده و پایایی در مورد آن مدل پذیرفتنی است. هرچند برخی نویسندگان مثل ریوارد و هاف (۱۹۹۸) عدد ۰/۵ را به‌عنوان مقدار ملاک بارهای عاملی ذکر کرده‌اند.

شکل ۲- ضریب بارهای عاملی شاخص‌های پژوهش

ضریب معناداری بارهای عاملی پژوهش: قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل‌مشاهده به‌وسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی یا لامبدا در حقیقت یک ضریب همبستگی بین متغیرهای مکنون و متغیرهای آشکار در یک مدل اندازه‌گیری است. این ضریب تعیین می‌کند که متغیر مکنون چقدر از واریانس متغیرهای آشکار را تبیین می‌کند و چون یک ضریب همبستگی است باید از نظر آماری معنادار باشد. معناداری بار عاملی با آماره t -value

بررسی می‌شود. چون معناداری در سطح خطای ۰,۰۵ بررسی می‌شود بنابراین اگر میزان بارهای عاملی مشاهده شده با آزمون t-value از ۱,۹۶ کوچک تر محاسبه شود، رابطه معنادار نیست و شاخص مورد نظر باید از پژوهش حذف گردد.

شکل ۳- ضریب معناداری شاخص‌های پژوهش

۲) **آلفای کرونباخ:** معیاری کلاسیک برای سنجش پایایی و سنجش‌های مناسب برای ارزیابی پایداری درونی (سازگاری درونی) محسوب می‌شود. مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷. بیان‌گر پایایی پذیرفتنی است.

۳) پایایی ترکیبی: معیار پایایی ترکیبی در مدل‌سازی معادلات ساختاری معیار بهتری از آلفای کرونباخ به شمار می‌رود زیرا که در محاسبه پایایی ترکیبی، شاخص‌های با بار عاملی بیشتر اهمیت زیادی‌تری دارند (وینزی و همکاران، ۲۰۱۰). با عنایت به موارد فوق و با توجه به جدول ۲ مقدار تمامی سازه‌ها مورد تأیید هستند، برازش مناسب مدل‌های اندازه‌گیری تأیید می‌شود.

۴) **روایی همگرا:** روایی همگرا معیاری است که برای برازش مدل‌های اندازه‌گیری در روش حداقل مربعات جزئی به کار برده می‌شود. معیار میانگین واریانس استخراج شده نشان‌دهنده‌ی میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده بین هر سازه با شاخص‌های خود است.

جدول ۱- آلفای کرونباخ، ضریب پایایی ترکیبی، میانگین واریانس استخراج شده

ردیف	متغیر	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	میانگین واریانس استخراج شده
		بزرگ‌تر از ۰/۷	بزرگ‌تر از ۰/۷	بزرگ‌تر از ۰/۵
۱	دموکراسی	۰/۹۷۵۹۵۲	۰/۹۶۹۴۶۷	۰/۸۹۰۳۳۴
۲	مرتبه علمی دانشگاه‌ها	۰/۹۲۰۴۷۳	۰/۸۸۷۰۲۱	۰/۷۰۷۲۸۵

۵) روایی واگرا! روش فورنل و لارکر

میزان رابطه یک سازه با شاخص‌هایش در مقایسه رابطه آن سازه با سایر سازه‌هاست؛ به‌طوری‌که روایی واگرایی قابل‌قبول یک مدل حاکی از آن است که یک سازه در مدل تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارد تا با سازه‌ای دیگر است

جدول ۲- روایی واگرا

مرتب‌بندی علمی دانشگاه‌ها	دموکراسی	سازه
-----	۰/۹۴۳۵	دموکراسی
۰/۸۴۰۹	۰/۶۹۴۲۸۵	مرتب‌بندی علمی دانشگاه‌ها

برازش کلی مدل:

برازش کلی مدل شامل هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری می‌شود و با تأیید برازش آن بررسی برازش در یک مدل کامل می‌شود. برای بررسی برازش مدل کلی تنها از یک معیار به نام برازش کلی مدل استفاده می‌شود. این معیار از طریق فرمول زیر به دست می‌آید:

$$\text{برازش کلی مدل} = \sqrt{\text{communality}} \times \sqrt{R^2} = \sqrt{0.7987} \times \sqrt{0.820} = 0.6204$$

به‌طوری‌که Communalities نشانه میانگین مقادیر اشتراکی هر سازه است و R^2 نیز مقدار میانگین مقادیر R Squares سازه‌های درون‌زای مدل است.

جدول ۳- مفروضات برازش کلی مدل

ردیف	متغیر	میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده	R^2
	بزرگ‌تر از ۰/۷	کوچک‌تر از ۰/۷	
۱	دموکراسی	۰/۸۹۰۳۳۴	-

^۱ Divergent Validity

^۲ Goodness Of Fit

مرتبۀ علمی دانشگاهها	۲	۰/۷۰۷۲۸۵	۰/۴۸۲۰۳۱
میانگین		۰/۷۹۸۷	۰/۴۸۲۰

وتزلس و دیگران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای برازش کلی مدل معرفی کرده‌اند (وتزل، ۲۰۰۹). بنابراین حاصل شدن ۰/۶۲۰۴ برای برازش کلی مدل نشان از برازش کلی قوی مدل دارد. بنابراین مدل پیشنهادی در این پژوهش یعنی رابطه دموکراسی بر مرتبۀ علمی دانشگاهها در سطح بالایی مورد پذیرش قرار گرفته است.

یافته‌های استنباطی

فرضیه اصلی پژوهش: بین ابعاد دموکراسی و مرتبۀ علمی دانشگاهها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

جدول ۴- نتایج تحلیل رگرسیون ساده برای پیش‌بینی مرتبۀ علمی دانشگاهها از طریق ابعاد دموکراسی

متغیر مستقل	B	SE	Beta	t	P
مقدار ثابت	.۱۱۹	.۰۴۲	-	۲.۸۱۱	.۰۱۴
ابعاد دموکراسی	.۴۷۴	.۱۷۴	.۵۸۸	۲.۷۱۷	.۰۱۷
توجه	$R = .۶۸۸$	$R^2 = .۴۷۳$	$ADJR^2 = .۲۹۹$		

در گام اول به میزان $ADJR^2$ توجه می‌شود. این میزان نشان می‌دهد که مدل مذکور چند درصد از واریانس مرتبۀ علمی دانشگاهها را پیش‌بینی می‌کند. به این معنی که ابعاد دموکراسی ۲۹ درصد از واریانس مرتبۀ علمی دانشگاهها را پیش‌بینی می‌کند؛ زیرا میزان $ADJR^2$ برابر با ۲۹٪ می‌باشد. شاخص بعدی میزان بتای (Beta) هر متغیر است. همان گونه که از مقادیر P-Value هریک از متغیرها دیده می‌شود متغیر ابعاد دموکراسی به صورت معناداری مرتبۀ علمی دانشگاهها را پیش‌بینی می‌کنند. در تفسیر این یافته‌ها این گونه مطرح می‌شود که با افزایش یک انحراف استاندارد در نمره ابعاد دموکراسی، مرتبۀ علمی دانشگاهها ۰/۴۷٪ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت. ضریب رگرسیونی استاندارد شده یا Beta در این فرضیه برابر شده است با ۰/۴۷۴.

که نشان‌گر این است که متغیر ابعاد دموکراسی به میزان ۰.۴۷٪ متغیر مرتبه علمی دانشگاه‌ها را تبیین می‌کند.

بررسی فرضیات فرعی اول تا پنجم پژوهش

فرضیه فرعی اول: بین ابعاد دموکراسی و آموزش (محیط یادگیری) دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین ابعاد دموکراسی و پژوهش (درآمد، اعتبار و بهره‌وری) دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین ابعاد دموکراسی و استنادات (ضریب تاثیر) دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

فرضیه فرعی چهارم: بین ابعاد دموکراسی و چشم انداز بین‌المللی دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

فرضیه فرعی پنجم: بین ابعاد دموکراسی و درآمد صنعت رابطه معنادار و مثبت وجود دارد.

جدول ۵- نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره برای پیش‌بینی مرتبه علمی دانشگاه‌ها از طریق ابعاد دموکراسی

متغیر مستقل	بتا	مقدار t	سطح معناداری
مقدار ثابت	-۰/۰۲۵	-۰/۹۴۶	۰/۳۶۶
روند انتخابات	۰/۹۱۵	۶/۳۱۵	۰/۰۰۰
کارکردهای دولت	۰/۶۹۸	۴/۷۵۷	۰/۰۰۱
مشارکت سیاسی	۰/۲۸۳	۱/۳۴۱	۰/۲۱۰
فرهنگ سیاسی	۰/۴۹۱	۱/۶۶۰	۰/۱۲۸
آزادی مدنی	۰/۰۳۷	۰/۲۵۵	۰/۸۰۴
توجه	$R = .۱۹۵۶$	$R^2 = .۱۹۱۵$	$ADJ.R2 = .۱۸۷۲$

در تفسیر جدول فوق، در گام اول به میزان $ADJ.R^2$ توجه می‌شود. این میزان نشان می‌دهد که مدل مذکور چند درصد از واریانس ابعاد دموکراسی را پیش‌بینی می‌کند. به این معنی که پنج زیرمقیاس ابعاد دموکراسی یعنی روند انتخابات، کارکردهای دولت، مشارکت سیاسی، فرهنگ سیاسی و آزادی مدنی، ۸۷ درصد از واریانس مرتبه علمی دانشگاه‌ها را پیش‌بینی می‌کند؛ زیرا میزان $ADJ.R^2$ برابر با ۸۷٪ است. شاخص بعدی میزان بتای (Beta) هر متغیر است. همان گونه که از مقادیر P-Value هر یک از متغیرها دیده می‌شود دو زیرمقیاس ابعاد دموکراسی یعنی کارکردهای دولت و روند انتخابات هستند که به صورت معناداری مرتبه علمی دانشگاه‌ها را پیش‌بینی می‌کنند. در تفسیر این یافته‌ها این گونه مطرح می‌شود که با افزایش یک نمره ای در انحراف استاندارد کارکردهای دولت، نمره مرتبه علمی دانشگاه‌ها ۰/۶۹ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت. همچنین با افزایش یک انحراف استاندارد در نمره روند انتخابات، نمره مرتبه علمی دانشگاه‌ها ۰/۹۱ انحراف استاندارد بالاتر خواهد رفت و همچنین یافته‌های حاصل از رگرسیون برای سایر فرضیات فرعی یعنی مشارکت سیاسی، فرهنگ سیاسی و آزادی‌های مدنی با مرتبه علمی دانشگاه‌ها رابطه مثبت و معناداری را نشان نمی‌دهد زیرا که سطح معناداری در این سه فرضیه بیشتر از ۰/۰۵ شده است و حاکی از عدم رابطه بین متغیرهای ذکر شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی شدت دموکراسی حاکم بر کشور که زمینه‌سازی ارتقای علمی دانشگاه‌هاست. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری نشان می‌دهد مقدار آلفای کروناخ برای پایایی هر یک از شاخص‌های دموکراسی و مرتبه علمی به ترتیب ۰/۰۹۶ و ۰/۸۸ بوده است که این امر بیان‌گر پایایی قابل قبول و همین‌طور معیار پایایی ترکیبی آن‌ها نیز که در مدل معادلات ساختاری مورد تایید است. در روش حداقل مربعات جزئی جهت سنجش میزان روایی همگرایی مدل از معیار میانگین واریانس استخراج شده استفاده می‌گردد که این میزان در مدل پژوهش ۰/۸۹ و ۰/۷۵ بوده که این مقدار نشان‌دهنده میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده بین هر سازه با شاخص‌های خود است و روایی و اگرایی مدل نیز نشان‌دهنده روایی قابل قبول سازه با شاخص‌هایش است. در نهایت برازش کلی مدل اندازه‌گیری و ساختاری نیز نشان‌دهنده رابطه دموکراسی بر مرتبه علمی دانشگاه در سطح بالای مورد پذیرش قرار گرفته است.

طبق تجزیه و تحلیل معادلات ساختاری فرضیه اصلی پژوهش، بین ابعاد دموکراسی و مرتبه علمی دانشگاه‌ها رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. در بررسی ضریب رگرسیونی استاندارد شده

(Beta) نشانگر این امر است که متغیر ابعاد دموکراسی به میزان ۴۷٪ متغیر مرتبه علمی دانشگاه‌ها را تبیین می‌کند که این بدین معنی است که با افزایش یک انحراف استاندارد در نمره ابعاد دموکراسی، مرتبه علمی دانشگاه‌ها ۴۷٪ انحراف استاندارد خواهد یافت. لذا می‌توان نتیجه گرفت که ابعاد دموکراسی بر مرتبه علمی دانشگاه‌ها اعم از آموزش، پژوهش، چشم‌انداز بین‌المللی و استنادات تاثیرگذار است. این امر نشان‌دهنده این است که نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات عاصم اوغلو همکاران هم‌راستا نبوده و لکین با سایر تحقیقات اعم از گلنیز و همکاران (۲۰۰۸)، کاتلو کلایمنت (۲۰۰۸)، کاستلو- کلایمنت (۲۰۰۸)، چونگ و گرادشتین (۲۰۰۹)، اشپیلیمرگو (۲۰۰۹)، شفیق (۲۰۱۰) هم‌راستا است. از این رو می‌توان نتیجه‌گیری کرد روند انتخابات، کارکردهای دولت، مشارکت سیاسی، فرهنگ سیاسی و آزادی‌های مدنی از ابعاد دموکراسی کشورها می‌تواند زمینه‌ساز ارتقای علمی دانشگاه‌ها شده و این ارتقای مرتبه علمی دانشگاه‌ها می‌تواند زمینه‌ساز توسعه یا توسعه یافته‌تر شدن کشور باشد. نتیجه این که کشورهای دموکراتیک تر با دارا بودن دانشگاه‌هایی با رتبه علمی بالاتر، در جذب دانشجویان خارجی هم موفق‌ترند و از این طریق هم بهتر می‌توانند به جذب نخبگان و حتی ارز خارجی همت‌گمارند.

در بررسی فرضیات اول تا پنجم پژوهش، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل رگرسیون چند متغیره برای پیش‌بینی مرتبه علمی دانشگاه‌ها از طریق ابعاد دموکراسی نشان می‌دهد که پنج زیر مقیاس ابعاد دموکراسی اعم از روند انتخابات، کارکردهای دولت، مشارکت سیاسی، فرهنگ سیاسی و آزادی‌های مدنی ۸۷ درصد از واریانس مرتبه علمی دانشگاه‌ها را پیش‌بینی می‌کند و در بررسی میزان مقادیر P-Value هر یک از متغیرها، دو زیر مقیاس ابعاد دموکراسی یعنی کارکردهای دولت و روند انتخابات هستند که به صورت معناداری مرتبه علمی دانشگاه‌ها را پیش‌بینی می‌کنند. این امر نشان‌دهنده این است که نتایج تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات لیپمن (۲۰۱۱)، کارشما و ابرداپرینگ (۲۰۱۴)، کومارو همکارانش هم‌راستا است. از این رو می‌توان نتیجه‌گیری کرد روند انتخابات آزاد و کارکردهای اقتصادی دولت از ابعاد دموکراسی کشور می‌تواند زمینه لازم را برای ارتقای علمی دانشگاه‌ها فراهم کرده و ارتقای جایگاه علمی دانشگاه‌ها نیز می‌تواند به‌عنوان شاخص مهمی برای جذب دانشجویان خارجی و انتخاب دانشگاه مقصد برای نخبگان علمی باشد. ضمن آن که این دانشجویان خارجی با ارزآوری خود به کشور مقصد می‌توانند کمک بزرگی به رشد اقتصادی و رفاه کشورها کند.

به نظر می‌رسد فرهنگ سیاسی، به معنای نگرش مردم و نخبگان جامعه به سیاست و جامعه‌پذیری و اعتماد متقابل حکومت و مردم، به‌عنوان شاخصی مهمی در ارتقای جایگاه علمی دانشگاه‌ها و جذب دانشجویان بین‌المللی تلقی نمی‌شود.

به نظر می‌رسد مشارکت سیاسی، در معنای مشارکت رای دهندگان در انتخابات ملی، شرکت اقلیت‌های قومی، مذهبی در فرآیندهای سیاسی، میزان مشارکت سیاسی و عضویت در احزاب سیاسی کشورها شاخصی مهم در ارتقای جایگاه علمی دانشگاه‌ها تلقی نمی‌شود.

به نظر می‌رسد آزادی‌های مدنی، اعتماد متقابل حکومت و مردم در ارتقای جایگاه علمی دانشگاه نقش مهمی نداشته و جامعه مدنی، احزاب و گروه‌های شهروند منجمله انجمن‌ها و رسانه‌ها نقش مهمی در خط‌مشی‌های دولتی به‌ویژه جایگاه دانشگاه‌ها ندارد.

با توجه به نتایج تحقیق برای تقویت کارکردهای دولت که نقش مهمی در ارتقای جایگاه علمی دانشگاه‌ها دارد، دولت‌ها و نهادهای عمومی کشور به منظور ارتقا و بهبود هر چه بیشتر اعتماد بین مردم تمرکز کرده و در این خصوص پیشنهاد می‌شود با ارتقای سطح پاسخ‌گویی این نهادها در حرکت به سمت فرهنگ‌سازی و آموزش تخصصی کارگزاران بخش عمومی از یک سو و انجام نظارت‌های منظم و جدی بر دستگاه‌های اجرایی از سوی دیگر می‌توانند باعث افزایش اعتماد به دولت شوند. از سویی اعتماد عمومی به عنوان یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های اجتماعی در کنار سرمایه‌های اقتصادی قرار دارد، نظر به این که سازمان‌های دولتی پیوند تنگاتنگی با شهروندان دارد، مدیریت صحیح این ارتباط و پیوند می‌تواند باعث مدیریت بهینه اعتماد عمومی بین شهروندان گردد، لذا پیشنهاد می‌شود در وهله اول باید یک پیوند همدلانه بین شهروندان و نظام سیاسی تقویت شود و سپس سازمان‌های دولتی با تغییر در ساختارها، فرآیندها با ایجاد زمینه امنیت برای نیروی انسانی به تقویت این امر همت گمارند.

با توجه به نتایج تحقیق برای تقویت فرآیند انتخاباتی و تکثرگرایی در جامعه که نقش بسیار مهمی در ارتقای جایگاه علمی دانشگاه‌ها و جذب دانشجویان بین‌المللی دارد تشکیل احزاب سیاسی مستقل از دولت با حضور شهروندان، دسترسی به پتانسیل‌های ادارات و سازمان‌های دولتی برای همه شهروندان، برگزاری انتخابات شهردارها در شهرهای بزرگ بصورت آزادانه و عادلانه و ایجاد فرصت‌های برابر برای مبارزان انتخاباتی می‌تواند باعث تقویت این امر شود.

منابع و مآخذ

- اسکات، پیتر (۱۳۸۷)، *جهانی شدن آموزش عالی: ترجمه رضا فاضلی، سروش*.
- اطلاعات سیاسی اقتصادی (۱۳۸۰). ش ۱۶۴-۱۶۳ (فروردین و اردیبهشت ۸۰)، ص ۱۳۸.
- داوری، علی؛ رضازاده، آرش. (۱۳۹۲). *مدل سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS*. تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۹۵). *آموزش عالی و جذب دانشجویان خارجی، موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی*.
- فاضلی، نعمت‌الله (۱۳۸۷)، *فرهنگ و دانشگاه، نشر ثالث*.
- کوهن، کارل (۱۳۷۳)، *دموکراسی: ترجمه فریبرز مجیدی، انتشارات خوارزمی*.
- لییست، سیمور مارتین (۱۳۸۳)، *دایره المعارف دموکراسی: ترجمه کامران فانی و نورا... مرادی، انتشارات وزارت امور خارجه، چاپ سوم*.
- محمودی، سیدعلی (۱۳۸۲)، *کانت، دموکراسی نمایندگی و نظام جمهوری، اطلاعات سیاسی اقتصادی شماره ۱۹۵-۱۹۶*.
- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۸۱)، *جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی، انتشارات سمت*.
- Abdrew J. (2007). Political Culture and Regime Support in Asia, Paper for the panel on Prospects for Political Reform at the Conference on The future of U.S. China Relations. U.S.C China Institute, April 20-21 2007.
- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J. A., and Yared, P. (2005). From Education to Democracy? The American Economic Review, 95(2): 44-49.
- Beine, M., Noel, R., Ragot, L (2014). Determinants of the international mobility of Students: Economics of Education Review (40-54).
- Castello-Climent, A. (2008), On the Distribution of Education and Democracy, Journal of Development Economics, 87: 179-190
- Chong, A. and Gradstein, M. (2009), Education and Democratic Preferences, Inter-American Development Bank, Research Department Working Papers; 684.
- Cuaresma, J. C. and Oberdabernig, D. A. (2014). Education and the Transition to Sustained Democracy, University of Economics and Business, Department of Economics, Working Paper No. 170.
- Ernser, T. (2007). A Comparative Survey of Democracy, Government and Development. Jointly Published by Global Barometer, Working Paper Series: No. 36, p. 1-17.

Gerring, J. Thacker, S. C. Rodrigo, A. (2012). Democracy and Human Development. *Journal of Politics*, Vol. 74, (1), 1-17.

Glaeser, E. L., Ponzetto, G. A. M., and Shleifer, A. (2007). Why Does Democracy Need Education?, *Journal of Economic Growth*, 12: 77-99.

Henseler, J. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing . *Advances in International Marketing* , 277 - 319.

Heo, U.K. Hahm, S. D. Dohee, K. (2012). The impact of democratization on economic growth, *Korea Observer*, 21-45.

Hulland, J. (1999). Use of partial least squares (PLS) in strategic management research: A review of four recent studies. *Strategic management journal*, 195-2۰۴.

Ko-Wei Hu, A.(2003). Attitudes toward Democracy Between Mass Publics and Elites in Taiwan and Hong Kong, Asian Barometer Project Office. National Taiwan University and Academia Sinica, Working Paper Series: No. 9, 2003 Taipei.

Kumar, N. Seema. N. Russell, S. (2011). Does Democracy Facilitate Economic Growth or Does Economic Growth Facilitate Democracy? *Economic Modeling* (28),900-910.

Lecturer, S. (2008). Human Rights. Democracy and development. *Research Journal of International Studies*. Issue 8: 27-41.

Libman, A. (2011). Democracy. Size of Bureaucracy and Economic Growth. *EMPIRE Economics*. Springer-verlag.

Owen, Ann L, Videras, Julio and Willemsen, Christina (2008). Democracy, Participation and Life Satisfaction, *Social Sciences Quarterly*, Vol. 89, No.4, p.987-1005

The Economist intelligence Unit (2014). Democracy Index 2014: Democracy and its Discontents, Economist.

The Economist intelligence Unit (2015). Democracy Index 2015: Democracy in an age of anxiety , Economist.

The Economist intelligence Unit (2016). Democracy Index 2016: Revenge of the deplorables, Economist.

The Economist intelligence Unit (2017). Democracy Index 2017: Free speech under attack, Economist.

The Power of International Education (2017). Open Doors Fact Sheet: China, Educational Exchange Data from Open Doors 2017, Institute of International Education. (<https://www.iie.org/research-and-insights/open-doors/data>).

The Power of International Education (2017). Open Doors Fact Sheet: South Korea, Educational Exchange Data from Open Doors 2017, Institute of International Education . <https://www.iie.org/research-and-insights/open-doors/data>).

The World University Rankings-Times higher education (2014):Asia University Rankings 2014: methodology, 2014. (https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2014/regional-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/undefined).

The World University Rankings (Times higher education):Asia University Rankings2015: methodology, 2015. (https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2015/regional-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/undefined).

The World University Rankings (Times higher education):Asia University Rankings 2016: methodology, 2016. (https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2016/regional-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats).

The World University Rankings (Times higher education):Asia University Rankings2017: methodology, 2017. (https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/regionalranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats Lipset).

The World University Rankings (Times higher education):Asia University Rankings 2018: methodology, 2018. (https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2018/regional-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats).

Shafiq, M. N. (2010). Do Education and Income Affect Support for Democracy in Muslim Countries? Evidence from the Pew Global Attitudes Project, *Economics of Education Review*, 29: 461–469.

Spilimbergo, A. (2009). Democracy and Foreign Education, *American Economic Review*, 99(1): 528–543

Vinzi, V. E., Chin, W. W., Henseler, J., Wang, H. (Eds.), (2010). *Handbook of Partial Least Squares: Concepts, Methods, and Applications*. Vol. II of *Computational Statistics*. Springer, Heidelberg, Dordrecht, London, New York.

Wetzels, M., Odekerken-Schröder, G., & Van Oppen, C. (2009). Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration. *MIS quarterly*, 177-195.

Wu, W. W. (2010). Linking Bayesian networks and PLS path modeling for causal analysis. *Expert Systems with Applications*, 37(1), 134-139.